

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ ELEŞTİREL DÜŞÜNME İLE MEDYA OKURYAZARLIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Correlation between Critical Thinking and Media Literacy of Social Sciences Pre-service Teachers

Doç.Dr. Ahmet NALÇACI*
Araş.Gör. Elif MERAL**
Prof.Dr. İbrahim Fevzi ŞAHİN***

Özet

Bu araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme ile medya okuryazarlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini 2014-2015 öğretim yılında Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme, ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenen 1, 2, 3 ve 4. sınıfta öğrenim gören toplam 284 sosyal bilgiler öğretmen adayından oluşmaktadır.

Araştırmada veriler Kökdemir (2003) tarafından geliştirilen California Eleştirel Düşünme Eğilimleri ölçeği ile Karaman ve Karataş (2009) tarafından literatüre kazandırılan Medya Okuryazarlık Düzey Belirleme ölçeği kullanılarak elde edilmiştir. Verilerin analizinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi ve Çoklu Doğrusal Regresyon analizi teknikleri kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, öğretmen adaylarının sahip oldukları eleştirel düşünme eğilimlerinin medya okuryazarlıklarını %04 düzeyinde yordadığı sonucu elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Medya okuryazarlığı, Eleştirel Düşünme, Öğretmen Adayı

* Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi. nalcaci@atauni.edu.tr

** Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi. elif.meral@atauni.edu.tr

*** Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi. ifevzi@atauni.edu.tr

Abstract

This study aimed at analyzing the correlation between critical thinking and media literacy of Social Sciences pre-service teachers. The population of the study was pre-service teachers studying at Atatürk University Kazım Karabekir Education Faculty in 2014-2015 academic year. The sample which was determined via criterion sampling method consisted of 284 Social Sciences 1st, 2nd, 3rd and 4th grade pre-service teachers.

The data of the study were gathered through California Critical Thinking Disposition Inventory adapted by Kökdemir (2003) and Media Literacy Level Scale developed by Karaman & Karataş (2009). In analyzing data, frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson-product moment correlation and Multiple Linear Regression were used. The findings showed that the critical thinking tendency of pre-service teachers predicted their media literacy at %0.04 level.

Key Words: *Media Literacy, Critical Thinking, Pre-Service Teachers*

GİRİŞ

Medyanın insanların yaşantısındaki yeri ve önemi teknolojideki gelişmelere bağlı olarak her geçen gün artarak devam etmektedir. İnsanların yaşamlarının bir parçası haline gelen medyanın bu etkililiği karşısında insanların bilinçlendirilmesi günümüz dünyasında artık bir zorunluluktur.

Günümüzde medya, teknolojinin gelişimiyle beraber, çeşitli yollarda toplumun her kesimine ulaşabilen, mesajlarıyla çoğunlukları etkisi altına alabilen ve yönlendirebilen bir konumdadır (Gömleksiz & Duman, 2013). Medya ile iç içe yaşıyoruz ve medyasız bir hayat artık olanaksız görünüyor. Bu nedenle bir medya kullanıcısı olarak, birçoğumuz iyi bir medya okuryazarı olamaya da ihtiyaç duyuyoruz (Şahin, 2014). Medya okuryazarlığı, görsel, işitsel medya ile çoklu medyanın büyük çeşitlilik gösteren formlardaki mesajlarına ulaşma, bunları çözümlenme, değerlendirme ve iletme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Arslan, 2014).

Teknolojinin ilerlemesi, haberleşme kanallarının artması ile bilgi de çok hızlı ve kolay iletilir olmuştur. Bu açıdan bakıldığında bir bilgiye kolay ulaşmak oldukça güzeldir. Ancak bilgiyi ileten kanalların artması ile bilgi kirliliği de ortaya çıkmıştır (Güven, 2014). Bilgiye erişim kolaylığı, hangi bilginin doğru olup olmadığını anlamak için yeterli olmadığından dolayı bireylerin daha bilinçli olması gerekliliği ortaya çıkmıştır (Som & Kurt, 2012). Kitap, dergi, gazete, TV, internet vb. yazılı ve görsel iletişim araçları bir yandan insanların yaşamlarını kolaylaştırırken diğer yandan insanları gereksiz, yanlış, eksik bilgiyle karşı karşıya kalmalarına yol açabilmektedir. Bu nedenle insanların dışarıdan aldıkları bilgiyi olduğu gibi kabul etmek yerine sorgulaması, eleştirmesi, bilginin doğruluğunu araştırması gerekmektedir (Özensoy, 2012).

Siyasal, ekonomik, kültürel zeminde medya ve medya mesajlarına karşı eleştirel yaklaşımların medya okuryazarlığının özelinde amacı, eleştirel bilinç yaratmaktır (Bilici, 2014). Medya okuryazarlığının bireylerin medya tüketiminde daha eleştirel tüketiciler olmaları için bir takım düşünme becerilerine sahip olmaları gerektiği görüşüne dayandığı söylenebilir. Problem çözme, verileri kullanabilme, sorgulama ve ikna etme gibi çeşitli yeterliklerin belirlenmesinde önemli rol oynayan bu becerilerden birisi de eleştirel düşünme becerisidir (Kurt & Kürüm, 2010).

Eleştirel düşünmeyi yaşamlarında etkili biçimde kullanabilen bireyler eleştirel düşünme becerilerine ve eleştirel düşünme eğilimlerine sahip bireylerdir (Seferoğlu & Akbıyık, 2006). Eleştirel düşünen bireylerin yaşamları boyunca karşılaştıkları her durum veya olayın nedenini anlamaya çalışmaları, bunun altında yatan gerçeklerin neler olabileceğini sorgulamaları, okudukları ve duyduklarının gerçekliği hakkında bilgi edinmeleri, karşılaştıkları problemin üstesinden gelmek için çözümler üretmeye gayret etmeleri onları eleştirel düşünen bireylerden ayırır (Özdemir, 2005). Eleştirel düşünen bireylerin doğru ya da doğrulara ulaşma amacıyla bilgi kaynaklarını mantıksal bir çerçevede irdeleyen, öne sürülen iddiaları destekleyen kanıtları benzerlikleri ve farklılıkları açısından açık bir biçimde ifade ederek, elde edilen sonuçlardan yargıya ulaşmaya çalışırlar (Karadeniz-Bayrak, 2014).

Literatürde eleştirel düşünme (Arseven, Dervişoğlu & Arseven, 2015; Başbay, 2013; Can & Kaymakçı, 2015; Demir, Tutkun, Şahin, & Genç, 2014; Eldeliklioğlu & Özkılıç, 2008; Ersoy & Başer, 2011; Genç, 2007; Gök & Erdoğan, 2011; Gündoğdu, 2009; Koçak, Kurtlu, Ulaş & Epçaçan, 2015; Korkmaz, 2009; Korkmaz & Yeşil, 2009; Özsevgeç & Altun, 2015; Şen, 2009; Şenlik, Balkan & Aycan, 2011; Şenşekerci, & Bilgin, 2008; Türnüklü & Yeşildere, 2005; Yüksel, Sarı-Uzun & Dost, 2013) ile medya okuryazarlığına (Apak, 2008; Altun & Çakmak, 2013; Çepni, Palaz & Ablak, 2015; Gündüz-Kalan, 2011; Güven, 2014; Karaman & Karataş, 2009; Korkmaz & Yeşil, 2011; Ocak & Yıldırım, 2013; Som & Kurt, 2012; Tüzel, 2013; Yılmaz & Özkan, 2013) yönelik pek çok çalışmaya rastlanmaktadır. Ancak eleştirel düşünme ile medya okuryazarlığı arasındaki ilişkinin çalışıldığı araştırmaların yeterli düzeyde olduğu söylenemez. Bu düşünceden hareketle, bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerileri ile medya okuryazarlıkları arasındaki ilişki ve eleştirel düşünmenin öğretmen adaylarının medya okuryazarlıklarını ne düzeyde yordadığının incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Desen

Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme [(i) Analitiklik, (ii) Açık Fikirlilik, (iii) Meraklılık, (iv) Kendine Güven, (v) Doğruyu Arama ve (vi) Sistemlilik] algıları ile medya okuryazarlığı algıları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla nicel araştırma yaklaşımlarından deneysel olmayan araştırma desenlerinden biri olan *ilişkisel (korelasyon)* araştırma yöntemi kullanılmıştır. İlişkisel araştırma iki ya da daha fazla olgu arasındaki ilişkiyi değerlendirmekle ilgilidir. Ölçülen ilişki, ilgi alanı değişkenleri arasındaki ilişki derecesi hakkında bir durumdur (McMillan & Schumacher, 2014). İlişkisel araştırmalarda değişkenlerin birlikte değişimleri incelenir. İlişkisel araştırmalarda neden sonuç ilişkisi söz konusu değildir (Fraenkel, Wallen & Hyun, 2012). Eleştirel düşünmenin medya okuryazarlığını ne düzeyde yordadığını belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada eleştirel düşünme bağımsız değişken, medya okuryazarlığı ise bağımlı değişken olarak ele alınmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise, algılardaki farklılıkları en az indirmek için ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenen ve 1, 2, 3 ve 4. sınıfta öğrenim gören toplam 284 sosyal bilgiler öğretmen adayından oluşmaktadır. Bu örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2006). Araştırmanın örnekleme ilişkin bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1
Örneklem Grubunun Demografik Bilgilerine İlişkin Dağılım

Seçenekler	1	2	3	4	Toplam	
Cinsiyet	Erkek	Kadın	-	-	-	
	<i>n</i>	142	142			284
	%	50,0	50,0			100
Sınıf	1.sınıf	2.sınıf	3.sınıf	4.sınıf	-	
	<i>n</i>	86	68	68	62	284
	%	30,3	23,9	23,9	21,8	100
Mezun Olunan Lise	Genel	Meslek	Anadolu	Diğer	-	
	<i>n</i>	183	43	45	13	284
	%	64,4	15,1	15,8	4,6	100

Veri Toplama Araçları

Medya Okuryazarlık Düzey Belirleme Ölçeği

Karaman ve Karataş (2009) tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılarak geliştirilen ölçek 17 maddeden ve üç alt boyuttan (bilgi sahibi olmak, analiz edebilme ve tepki oluşturabilme, yargılayabilme, örtük mesajları görebilme) oluşmaktadır. Ölçek 1. Hiçbir zaman, 2. Nadiren, 3. Ara sıra, 4. Sıklıkla ve 5. Her zaman şeklinde likert tipte düzenlenmiştir. Ölçeğin toplam güvenilirlik değerinin hesaplanmasında kullanılan Cronbach alpha değeri 0.84'tür.

California Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği

Kökdemir (2003) tarafından ölçeğin Türkçeye uyarlanması için gereken işlemler yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe formu toplam 51 maddeden ve 6 alt boyuttan (Analitiklik, Açık Fikirlilik, Meraklılık, Kendine Güven, Doğruyu Arama ve Sistematiçlik) oluşmaktadır. Ölçek (1. Hiç katılmıyorum, 2. Katılmıyorum, 3. Kısmen katılmıyorum, 4. Kısmen katılıyorum, 5. Katılıyorum, 6. Tamamen katılıyorum) şeklinde likert tipte düzenlenmiştir. Ölçeğin toplam güvenilirlik değerinin hesaplanmasında kullanılan Cronbach alpha değeri 0.88'dir. Alt boyutların değerleri ise 0.61 ile 0.78 arasında değişmektedir (Kökdemir, 2003). Bu çalışmada her iki ölçek için hesaplanan madde sayıları, ortalama skorları, standart sapmaları ve güvenilirlik katsayıları Tablo2'de verilmiştir.

Tablo 2

Medya Okuryazarlığı ve Eleştirel Düşünme Ölçeklerinin Güvenirlik Katsayıları, Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Ölçekler	Madde Sayısı	Alpha	<i>X</i>	<i>SS</i>
Bilgi Sahibi Olmak	7	.72	27.92	4.82
Analiz Edebilme ve Tepki Oluşturabilme	6	.70	21.54	4.35
Yargılayabilme, Örtük Mesajları Görebilme	4	.68	14.52	3.40
Toplam [Medya Okuryazarlığı]	17	.89	63.99	10.96

Analitik	10	.75	35.62	6.72
Açık Fikirlilik	12	.76	33.71	6.17
Meraklılık	9	.78	31.98	6.56
Kendine Güven	7	.77	23.52	4.98
Doğruyu Arama	7	.61	20.85	2.88
Sistematiklik	6	.63	19.51	3.23
Toplam [Eleştirel Düşünme]	51	.84	165.21	21.08

İşlem

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde eleştirel düşünme ve medya okuryazarlığı ölçeklerinden elde edilen puanlar arasındaki ilişkilerin saptanması için *Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi*; eleştirel düşünme ölçeğinden elde edilen puanlarının medya okuryazarlığı ölçeğinden elde edilen puanları yordama düzeyinin belirlenmesinde ise *Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi* kullanılmıştır. Analizlerde eleştirel düşünme ölçeği alt boyutları [(i) Analitiklik, (ii) Açık Fikirlilik, (iii) Meraklılık, (iv) Kendine Güven, (v) Doğruyu Arama ve (vi) Sistematiklik] bağımsız değişken, medya okuryazarlığı ise bağımlı değişken olarak ele alınmıştır.

Bulgular

Eleştirel düşünme ile medya okuryazarlığı arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için yapılan korelasyon analizi sonuçları Tablo 3'te verilmiştir. Öğretmen adaylarının medya okuryazarlığının alt boyutlarından bilgi sahibi olmak ile meraklılık [$r=.12$]; analiz edebilme ve tepki oluşturabilme alt boyutu ile meraklılık [$r=.15$] ve kendine güven [$r=.14$] boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır.

Tablo 3.

Eleştirel Düşünme ve Medya Okuryazarlığı Arasındaki Korelasyon Matrisi

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1-Bilgi Sahibi Olmak	-										
2-Analiz Edebilme ve Tepki Oluşturabilme	.67*	-									
3-Yargılayabilme, Örtük Mesajları Görebilme	.58*	.63*	-								
4-Analitik	.06	.07	.06	-							
5-Açık Fikirlilik	-.14*	-.08	-.06	.15*	-						
6-Meraklılık	.12*	.15*	.09	.69*	.20*	-					
7-Kendine Güven	.11	.14*	.09	.51*	.34*	.65*	-				
8-Doğruyu Arama	-.03	.01	-.03	.10	.21*	.15*	.12*	-			
9-Sistematiklik	-.03	.03	.02	.46*	.38*	.39*	.37*	.05	-		
10-Medya Okuryazarlığı (Toplam)	.89*	.89*	.82*	.07	-.08	.14*	.13*	-.02	.05	-	
11-Eleştirel Düşünme (Toplam)	.03	.11	.05	.07	.57*	.82*	.77*	.31*	.63*	.07	-

$\eta=284$, * $p<.01$

Öğretmen adaylarının algıladıkları eleştirel düşünme puanları ile medya okuryazarlıkları puanlarını yordama gücünü değerlendirmek amacıyla yapılan çok değişkenli doğrusal regresyon analizi sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur. Buna göre eleştirel düşünmenin bütün alt boyutlarının birlikte medya okuryazarlığı puanını yordama gücü istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur [$F_{(6-277)}=2.142, p<.01$]. Altı yordayıcı değişken birlikte medya okuryazarlığı puanındaki değişimin %04'ünü [$R=21, R^2=.04$] açıklayabilmektedir. Bu bulguya göre eleştirel düşünmenin medya okuryazarlığını yordama düzeyinin oldukça düşük olduğu söylenebilir.

Tablo 4.
Eleştirel Düşünme ve Medya Okuryazarlığını Arasındaki Çok Değişkenli Regresyon Matrisi

Eleştirel Düşünme	B	SH _B	β	t	p
Sabit	64.213	6.283		10.219	.000
Analitik	-.075	.139	-.046	-.535	.593
Açık Fikirlilik	-.240	.119	-.135	-2.009	.046
Meraklılık	.218	.155	.130	1.405	.161
Kendine Güven	.286	.179	.130	1.597	.111
Doğruyu Arama	-.083	.231	-.022	-.361	.718
Sistematiklik	-.072	.242	-.021	-.299	.765

$\eta=284, R=.21, R^2=.04, F=2.142, p<.01$

Tartışma

Öğretmen adaylarının sahip olduğu eleştirel düşünme ile medya okuryazarlığı arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada elde edilen veriler bu iki değişken arasında pozitif yönde ilişki olduğu saptanmıştır. Ancak elde edilen bulgular eleştirel düşünmenin alt boyutlarının birlikte medya okuryazarlığının önemli bir yordayıcısı olmadığını göstermektedir.

Medya okuryazarlığı kişilerin kendi kendine öğrenmesinde kullanacağı iletişim ortamlarından ulaştıkları bilgilere eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşmalarını, yararlı ve zararlı bilgileri süzebilmelerini sağlayarak onların başarılı olmalarında yardımcı olur (Yılmaz & Özkan, 2013). Medya okuryazarlığı konusunda bilinçlenen birey, medya mesajlarının eleştirel çözümlemesini yapabilir; ileti kaynağının güvenilirliğini değerlendirmesini yapabilir, etkileri konusunda bilgi sahibi olur. (Gündüz-Kalan, 2011). Bireyler öncelikle kendisine sunulan medya mesajlarının 'dokunulmaz' ve eleştiriye kapalı kutsal metinler gibi görmeyip, bakış açısını genişleterek mesajın ortaya sürdüğü savların ve bilgilerin de tartışmaya açık olduğu, eksik ve yanlışlarının olabileceği ön kabulüne sahip olması gerekir (Bilici, 2014). Ayrıca bireyler, medyanın sağladığı bilgilerden kendi bilgi yapılarını oluşturabilmek amacıyla medya ürünlerine karşı eleştirel bir bakış açısıyla okuma yapmalıdır (Şahin & Tüzel, 2011).

Eleştirel düşünmenin bütün alt boyutlarıyla birlikte medya okuryazarlığı puanındaki değişimin %04'ünü [$R=21, R^2=.04$] açıklayabilmektedir. Elde edilen bu bulguya göre eleştirel düşünmenin medya okuryazarlığını yordama düzeyinin oldukça

düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç, Karaman (2016) tarafından yapılan öğretmen adaylarının medya okuryazarlık ve eleştirel düşünme eğilimleri arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin belirlendiği araştırma sonucu ile paralellik göstermektedir. İlgili literatür incelendiğinde eleştirel düşünmenin doğrudan ve dolaylı olarak medya okuryazarlığı ile ilişkili olduğu söylenebilir. Nitekim eleştirel düşünen bir birey medya karşısında bir takım sorular sorarak yanıt aramakta, benzer şekilde medya okuryazarı bir birey de medya karşısında eleştirel bir yapı sergilemektedir. Ancak bu ilişkinin yönü ve büyüklüğü hakkında bir yargıya varabilmek, bu ilişkinin nedenlerini sorgulamak için daha fazla uygulamalı araştırmaların yapılmasının gerekli olduğu söylenebilir (Kurt & Kürüm, 2010).

Elde edilen bulgulara göre, eleştirel düşünme ile medya okuryazarlığı arasında önemli bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Bu bağlamda, eleştirel düşünmenin medya okuryazarlığı üzerindeki ilişkinin artırılması için aile başta olmak üzere eğitimcilere önemli görevler düşmektedir. Öğretmen adaylarının eğitimleri süresince eleştirel düşünme ve medya okuryazarlığı becerilerinin geliştirilmesi ve desteklenmesi için fırsatlar sunulabilir. Öğretmen adaylarının, artık sadece medyanın etkisinde kalan değil, aksine medyanın sundukları üzerinde, eleştirel düşünme becerilerini kullanarak bu konuda doğru kararlar alan kişiler olmaları gerekmektedir. Bu nedenle eleştirel düşünme becerilerini kullanarak medyanın insanlar üzerindeki olumsuz etkilerinden nasıl korunabileceği konusunda öğretmen adaylarının yetiştirilmesi için hizmet öncesinde bu konuda gerekli bilgi ve becerilerin kazandırılmasına yönelik uygulamalara yer verilmelidir. Bu konuda yapılacak çalışmaların çoğaltılması bu kavramların ilişkisine yönelik daha fazla bilgi verecek ve bundan sonraki araştırmaların bu kavramların birbiriyle olan ilişkisine yönelik karşılaştırmaların yapılmasını da mümkün kılacaktır.

Kaynakça

- Altun, A. & Çakmak, E. (2013). İlköğretim hayat bilgisi dersi öğretim programında medya okuryazarlığı eğitimi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 237-254.
- Apak, Ö. (2008). *Türkiye, Finlandiya ve İrlanda ilköğretim programlarının medya okuryazarlığı eğitimi açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arseven, A., Dervişoğlu, F. & Arseven, İ. (2015). Tarih öğretmen adaylarının sorgulama becerileri ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişki. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 32, 171-185.
- Arslan, H. (2014). Eleştirel medya okuryazarlığı kapsamında çocuk odaklı haber ve programlar üzerine bir değerlendirme. *Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 71-79.
- Başbay, M. (2013). Epistemolojik inancın eleştirel düşünme ve üstbilgi ile ilişkisinin yapısal eşitlik modeli ile incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 38(169), 250-262.
- Bilici, İ. E. (2014). *Medya okuryazarlığı ve eğitimi*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.

- Can, Ş. & Kaymakçı, G. (2015). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri. *NWSA-Education Sciences*, 10(2), 66-83.
- Çepni, O., Palaz, T. & Ablak, S. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi, *Turkish Studies*, 10(11), 431-446.
- Demir, M.K., Tutkun, T., Şahin, Ç. & Genç, S.Z. (2014). Sosyal bilgiler etkinliklerinin eleştirel düşünmeye uygunluğu. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 217-229.
- Eldeliklioğlu, J. & Özkılıç, R. (2008). Eleştirel düşünme eğitiminin PDR öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(29).
- Ersoy, E. ve Başer, N. (2011). İlköğretim ikinci kademedeki eleştirel düşünmenin yeri. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 1-10.
- Fraenkel, J.R., Wallen, N.E. & Hyun, H. H. (2012). *How to design & evaluate research in education* (8th Edt.). London: McGraw Hill.
- Genç, S. Z. (2007). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri. *Kuram Uygulama Eğitim Bilimleri*, 7(3), 727-754.
- Gök, B. & Erdoğan, T. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme düzeyleri ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 44(2), 29-51.
- Gömlüksiz, M. N. & Duman, B. (2013). Medya okuryazarlığı dersi kazanımlarının gerçekleşme düzeyine ilişkin öğrenci ve okul yöneticilerinin görüşleri. *Turkish Studies -International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(9), 265-278.
- Gündoğdu, H. (2009). Eleştirel Düşünme ve Eleştirel Düşünme Öğretimine Dair Bazı Yanılırlar. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1),57-74.
- Gündüz-Kalan, Ö. (2011). Medya okuryazarlığı ve okul öncesi çocuk: ebeveynlerin medya okuryazarlığı bilinci üzerine bir araştırma. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 39, 59-73.
- Güven, İ. (2014). Fen ve teknoloji öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı ve medya okuryazarlığı düzeylerinin incelenmesi. *Turkish Studies -International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(2), 787-800.
- Karadeniz-Bayrak, B. (2014). Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlık düzeyleri ve eleştirel düşünme eğilimleri üzerine bir araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 25(1), 439-456.
- Karaman, M. K. (2016). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri ve eleştirel düşünme eğilimleri üzerine bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 326-350.

- Karaman, M. K. & Karataş, A. (2009). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri. *Elementary Education Online*, 8(3), 799- 808.
- Koçak, B., Kurtlu, Y., Ulaş, A. & Epçaçan, C. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme düzeyleri ve okumaya yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Ekev Akademi Dergisi*, 61, 211-228.
- Korkmaz, Ö. & Yeşil, R. (2011). Medya ve televizyon okuryazarlık düzeyleri ölçeği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2), 112-126.
- Korkmaz, Ö. & Yeşil, R. (2009). Öğretim kademelerine göre öğrencilerin eleştirel düşünme düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 19-28.
- Korkmaz, Ö. (2009). Öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilim ve düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 10(1), 1-13.
- Kökdemir, D. (2003). *Belirsizlik durumlarında karar verme ve problem çözme*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kurt, A. A. & Kürüm, D. (2010). Medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme arasındaki ilişki: kavramsal bir bakış. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 20-34.
- McMillan, J.H. & Schumacher, S. (2014). *Research in education: Evidence-based inquiry* (7th Edition). London: Pearson.
- Ocak, G. & Yıldırım, R. (2013). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin medya okuryazarlığı dersi etkinliklerine yönelik tutumları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 38, 23-37.
- Özdemir, S. M. (2005). Üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1-17.
- Özensoy, A. U. (2012). Eleştirel okumaya göre düzenlenmiş sosyal bilgiler dersiyle ilgili öğrencilerin görüşleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(1), 187-202.
- Özsevgeç, T. & Altun, E. (2015). Fen bilimleri öğretmenlerinin eleştirel düşünmeye yönelik görüşlerinin belirlenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 66-95.
- Seferoğlu, S.S. & Akbıyık, C. (2006). Eleştirel düşünme ve öğretimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 193-200.
- Som, S. & Kurt, A. A. (2012). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeyleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 2(1), 104-119.
- Şahin Ç. & Tüzel S. (2011). Media's representation of real world according to candidate teachers' opinions. *Education and Science*, 36(159), 127-140.

- Şahin, A. (2014). *Öğretmenler öğretmen adayları ve medya ile bağlı olan herkes için eleştirel medya okuryazarlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Şen, Ü. (2009). Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 1(2), 69-89.
- Şenlik, N. Z., Balkan Ö. & Aycan, Ş. (2011). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerileri: Muğla üniversitesi örneği. *C.B.Ü. Fen Bilimleri Dergisi*, 7(1), 67-76.
- Şenşekerci, E. & Bilgin, A. (2008). Eleştirel düşünme ve öğretimi. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(14), 15-43.
- Türnüklü, E. B. & Yeşildere, S. (2005). Problem, problem çözme ve eleştirel düşünme. *Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3), 107-123.
- Tüzel, S. (2013). Okul ile öğrenci yaşamı arasındaki duvarları yıkmak: Popüler medyayı sınıfa taşımak. *Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı*. Cilt 1, 13-39, İstanbul, Çocuk Vakfı Yayınları.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, Ö. & Özkan, B. (2013). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri ve okul öncesi öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeylerinin karşılaştırılması. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 3(1), 178-183.
- Yüksel, N. S., Sarı-Uzun, M. & Dost, Ş. (2013). Matematik Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Özel Sayı*, 1, 393-403.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme İle Medya Okuryazarlıkları Arasındaki İlişki